

Sygn. akt I CSK 730/18

POSTANOWIENIE

Dnia 16 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa P. C.

przeciwko B. C.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 16 kwietnia 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 8 września 2017 r., sygn. akt VI ACa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Powód P. C. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 września 2017 r., oddalającego jego apelację od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 22 lutego 2016 r., którym Sąd Okręgowy oddalił jego powództwo skierowane przeciwko B. C. o zapłatę kwoty 77 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnego świadczenia. Podstawą obu rozstrzygnięć były ustalenia, zgodnie z którymi strony zawarły w dniu 7 lipca 2009 r. umowę, w której ustaliły, że powód będzie łożył na utrzymanie każdego z trojga małoletnich dzieci stron kwoty po 3 000 zł miesięcznie i tej samej treści wnioski o ustalenie alimentów powód złożył w pozwie rozwodowym. Na skutek wniosku pozwanej o zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych na rzecz małoletnich dzieci w kwocie po 5 000 zł, Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 25 lipca 2011 r. udzielił zabezpieczenia na czas trwania postępowania o rozwód przez zobowiązanie powoda do łożenia na rzecz dzieci kwot po 3 000 zł miesięcznie. Na skutek zażalenia obu stron Sąd Apelacyjny w [...] postanowieniem z dnia 17 listopada 2011 r. podwyższył kwotę alimentów dla małoletniego S. C. do 4.000 zł i nałożył na powoda obowiązek łożenia na rzecz pozwanej kwoty 3 000 zł tytułem zabezpieczenia świadczeń alimentacyjnych. Na wniosek powoda, postanowieniem z dnia 9 kwietnia 2014 r. Sąd Okręgowy w W. zmienił wcześniejsze postanowienie obniżając alimenty na rzecz małoletniego S. C. do kwoty 3 000 zł miesięcznie poczynając dnia 1 kwietnia 2013 r., uchylając jednocześnie z dniem 1 stycznia 2013 r. obowiązek alimentacyjny powoda wobec pozwanej. Zażalenie pozwanej na to postanowienie zostało oddalone przez Sąd Apelacyjny w [...] postanowieniem z dnia 7 sierpnia 2014 r.

Roszczenie powoda dochodzone w niniejszej sprawie obejmuje kwotę 60 000 zł stanowiącą sumę świadczeń nienależnie przekazywanych pozwanej na rzecz świadczeń alimentacyjnych dla niej przez okres 19 miesięcy oraz kwotę 17 000 zł nienależnie przekazaną pozwanej na rzecz alimentów dla małoletniego S. C. przez okres 17 miesięcy. Sąd Okręgowy rozpoznał je jako roszczenie o zwrot

świadczenia, którego podstawa odpadła na skutek wydania postanowienia obniżającego obowiązek alimentacyjny z datą wsteczną. Uznał, że pozwana nie jest legitymowana biernie w zakresie żądania obejmującego świadczenia przeznaczone dla małoletniego S. C., ponieważ wzbogaconym jest małoletni. Ponadto ustalił, że pozwana spożytkowała świadczenia na pokrycie codziennych wydatków rodziny i nie jest już wzbogacona. Sąd uznał też, że uwzględnieniu żądania powoda sprzeciwiają się zasady współżycia społecznego (art. 411 pkt 2 k.c.). Na pozwanej ciążył obowiązek uiszczania wszystkich opłat związanych z codziennym życiem jej i trojga dzieci stron, powiększone wymuszonymi zmienioną sytuacją życiową kosztami najmu lokum na K., przy jednoczesnej konieczności utrzymania poprzednio zajmowanego domu. Zmiana miejsca zamieszkania była konieczna, gdyż zminimalizowała problem dowożenia dzieci do szkoły i na zajęcia dodatkowe, bez ograniczania możliwości wykonywania pracy zawodowej przez pozwaną. Próba sprzedaży nieruchomości przy ul. L. okazała się bezskuteczna, z uwagi na obciążenie hipoteczne nieruchomości. Pozwana ponosiła również koszt opieki, która zajmowała się S. po zajęciach w przedszkolu, odwoziła go na zajęcia dodatkowe i terapię u logopedy. Jej wydatki powiększył zakup dla dzieci okularów korekcyjnych, koszty leczenia i rehabilitacji córki X. po kontuzji stopy oraz koszty zajęć dodatkowych i korepetycji dla dzieci. Otrzymywane środki pozwana musiała uzupełnić zaciągniętym kredytem w kwocie ponad 100 000 zł, by utrzymać dotychczasowy poziom życia rodziny. Sąd Okręgowy uznał, że od pozwanej nie można było wymagać, aby czyniła oszczędności w domowym budżecie, czy też ograniczyła wydatki na małoletnie dzieci, odpowiadające dotychczasowym wydatkom na zaspokajanie ich potrzeb. Konkludując Sąd stwierdził, że pozwana zużyła środki z alimentów w całości na cele, jakim miały służyć, bez możliwości poczynienia jakichkolwiek oszczędności, co wygasilo obowiązek zwrotu świadczenia. Świadczenia czyniły też zadość zasadom współżycia społecznego, skoro powód sprawował opiekę nad dziećmi stron w nieporównywalnie krótszym czasie niż pozwana, a jednocześnie uzyskuje wynagrodzenie w kwocie około 45 000 zł miesięcznie, wobec czego całość alimentów dla pozwanej i dzieci nie sięgała nawet 1/3 jego dochodu, podczas gdy cały dochód pozwanej w 2013 r. zamknął się kwotą około 150 000 zł.

Mając na uwadze te okoliczności Sąd uznał, że uwzględnienie powództwa byłoby nieetyczne. Sąd Okręgowy nie znalazł również podstaw do przyjęcia, że pozwana powinna była liczyć się z koniecznością zwrotu świadczenia, skoro strony zajmowały w kwestii wysokości świadczeń sprzeczne stanowiska, a rozpoznanie wniosku o zmianę zabezpieczenia w przedmiocie alimentów przedłużyło się znacznie z przyczyn leżących również po stronie powoda, który dopiero po ponad roku uzupełnił jego braki.

Sąd Apelacyjny rozpoznający sprawę na skutek apelacji powoda podzielił ustalenia faktyczne i wniosku prawne Sądu Okręgowego.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 409 k.c., niezastosowanie art. 405 k.c. i art. 140 k.r.o. oraz nieprawidłowe zastosowanie art. 411 pkt 2 k.c.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach procesu za wszystkie instancje.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi do rozpoznania.

Skarżący uzasadnił potrzebę rozpatrzenia jego skargi wystąpieniem przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., to jest jej oczywistą zasadnością w kontekście nie zastosowania art. 409 k.c., którego wykładnia w zakresie warunków wygaśnięcia obowiązku wydania korzyści lub zwrotu jej

wartości nie budzi, zdaniem powoda, żadnych wątpliwości i jest jednolicie interpretowana w orzecznictwie.

Oczywista zasadność skargi kasacyjnej, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zachodzi tylko wtedy, gdy dla przeciętnego prawnika z samej treści skargi - bez pogłębionej analizy i jurydycznych dociekań - w sposób jednoznaczny wynika, że wskazane w niej podstawy zasługują na uwzględnienie. Skarżący, powołując się na przesłankę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. powinien więc unaocznic tak rozumianą zasadność podniesionych zarzutów, wykazać kwalifikowany charakter naruszenia przepisów prawa dostrzegalny *prima vista* i prowadzący do jednoznacznego wniosku, że zaskarżone orzeczenie jest jaskrawo nieprawidłowe (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2015 r., IV CSK 17/15, LEX nr 1770910).

Skarżący powołuje się w swej skardze m.in. na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 3 października 1972 r., III CZP 53/72, w której Sąd Najwyższy zważył, iż przedstawiciel ustawowy małoletniego, występując o zabezpieczenie powództwa w sprawie o ustalenie ojcostwa i alimenty, który uzyskał zabezpieczenie w trybie art. 753 k.p.c., polegające na zobowiązaniu dłużnika do uiszczania w powtarzających się terminach pewnej sumy pieniężnej na rzecz małoletniego, powinien się liczyć z obowiązkiem zwrotu w wypadku oddalenia powództwa tegoż małoletniego. Argumentując swoje stanowisko Sąd Najwyższy przytoczył orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1967 r. III PZP 42/66 (OSNCP 1967, z. 7-8, poz. 124), wyjaśniające, że z obowiązkiem zwrotu powinna liczyć się strona, która egzekwuje świadczenie zasądzone nieprawomocnym wyrokiem zaopatrzonym w rygor natychmiastowej wykonalności i wskazał, iż teza ta, jak podkreślono w nauce prawa, dotyczy również odpowiednio strony, która egzekwuje świadczenie na podstawie tymczasowego zarządzenia sądu, wydanego w celu zabezpieczenia roszczenia. Przyjąć jednak należy, iż od momentu wydania przytoczonej uchwały zmieniła się linia orzecznicza i tak w uchwale z dnia 20 października 2010 r., III CZP 59/10 Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż świadczenie uiszczone na podstawie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia zobowiązującego do łożenia na rzecz małżonka kosztów utrzymania rodziny nie podlega zwrotowi jako świadczenie nienależne (art. 410 k.c.) w razie

prawomocnego oddalenia w wyroku rozwodowym jego żądania zasądzenia alimentów na podstawie art. 60 k.r.o. Wprawdzie w rozpatrywanej sprawie stan faktyczny jest odmienny, gdyż z postanowienia zmieniającego wielkość świadczeń wprost wynika, że działa ono wstecz, a sprzeczność żądań stron nie wyłącza obowiązku liczenia się z niekorzystnym obrotem sprawy. Jednak nawet przyjęcie, że zarzut naruszenia art. 409 k.c. byłby oczywiście uzasadniony, nie prowadziłoby do uznania za oczywiście uzasadnioną skargi kasacyjnej, skoro drugą, równorzędną podstawą oddalenia powództwa było uznanie spełnionych świadczeń za czyniące zadość zasadom współżycia społecznego (art. 411 pkt 2 k.c.). W tym zaś zakresie skarżący nie podjął się wykazania oczywistej zasadności postawionego zarzutu, który bazuje na okolicznościach faktycznych nie przystających do tych, na których oparł się Sąd Apelacyjny i które wiążą Sąd Najwyższy. Już z tego powodu skarga kasacyjna nie może być oceniona jako oczywiście uzasadniona.

W związku z tym, że wymieniona przez skarżącego podstawą przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie występuje, a okoliczności sprawy nie wskazują, aby zachodziły inne przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi powoda do rozpatrzenia.